

Gyakoroljunk irgalmasságot közös otthonunkkal!

Ferenc pápa üzenete a teremtéssel való törődés világnapjára

2016. szeptember 1.

Egységben az ortodox testvérekkel és csatlakozva más keresztény egyházakhoz és közösségekhez, a katolikus egyház ma tartja az éves „világnapot a teremtéssel való törődésért”. E világnap „értékes lehetőséget kínál az egyes hívőknek és a közösségeknek a teremtés megőrzésére irányuló személyes hivatásuk megújítására, hálával tekintve fel Istenre azért a csodálatos műért, amelyet ő gondjainkra bízott, kérve segítségét a teremtés védelmében és irgalmát a bűnök miatt, amelyeket a világ ellen követtünk el, amelyben élünk.”¹

Nagyon bátorító, hogy a bolygónk jövője iránti aggodalomban a keresztény egyházak és közösségek közösen osztoznak, együtt más vallásokkal. Az utóbbi években ugyanis vallási vezetők és különféle szervezetek sok kezdeményezést indítottak, hogy még inkább érzékennyé tegyék a közvéleményt a bolygó felelőtlen kizsákmányolásának veszélyére. Itt meg szeretném említeni Bartholomaiosz pátriárkát és hivatalában elődjét, Démétrioszt, akik hosszú évek óta folyamatosan felemelték szavukat a teremtésnek okozott károk és a kizsákmányolás bűne ellen, felhívva a figyelmet az erkölcsi és lelki válságra, mely a környezeti problémák és a pusztulás hátterében áll. A teremtés épsége iránti növekvő figyelemre válaszul a Harmadik Európai Ökumenikus Nagygyűlés (Nagyszeben, 2007) javaslatot tett egy „Teremtés időszaka” megünneplésére a szeptember elseje (az isteni teremtés emléknapja az ortodox egyházban) és október negyedike (Assisi Szent Ferenc emléknapja a katolikus egyházban és néhány más nyugati hagyományban) közti öthetes időszakban. Azóta e kezdeményezés az Egyházak Világtanácsa támogatásával sokféle tevékenységet ihletett a világ különböző részein. Az a tény is örömmre adhat okot, hogy a hasonló kezdeményezések, melyek a környezeti igazságosságot, a szegényekről való gondoskodást és a társadalommal kapcsolatos felelős elköteleződést mozdítják elő, összehoznak különböző vallási környezetben élő embereket, főként fiatalokat. Keresztényeknek és nem keresztényeknek, hívőknek és jóakarátú embereknek össze kell fognunk, hogy irgalmasságot tanúsítsunk közös otthonunk – a föld – felé, és hogy teljesen megbecsüljük a világot, amelyben élünk, mint az osztozás és a közösség helyét.

1. A föld kiált...

Ezzel az üzenettel megújítom a párbeszédet e bolygó minden lakójával a szegényeket kínzó szenvedésről és a környezet tönkretételéről. Isten egy virágzó kertet ajándékozott nekünk, de mi azt egy „rommal, sivataggal és szennyel” (vö. *Laudato si'* enciklika, 161) borított tereppé változtatjuk. Nem fogadhatjuk el közömbösen a biodiverzitás csökkenését és az ökoszisztémák elpusztítását, amelynek oka gyakran a mi felelőtlen és önző magatartásunk. „Miattunk több ezer faj nem tudja már léteivel dicsőíteni Istent, és nem tudja közölni velünk saját üzenetét. Ehhez nincs jogunk” (uo., 33).

A bolygó folyamatosan melegszik, részben az emberi tevékenység miatt: 2015 volt a valaha feljegyzett legmelegebb év, és 2016 valószínűleg még inkább az lesz. Ez szárazságokat, áradásokat, tűzvészeket és egyre súlyosabb szélsőséges időjárási jelenségeket okoz. Az éghajlatváltozás hozzájárul a kényszerű migráció által kiváltott szívtettető válságokhoz is. A

¹ Levél „A teremtéssel való törődés világnapja” bevezetéséről, 2015. augusztus 6.

világ szegényei – noha ők a legkevésbé felelősek az éghajlatváltozásért – a legsebezhetőbbek, és már szenvedik is annak hatásait.

Amint az átfogó ökológia hangsúlyozza, az emberi lények mély összeköttetésben vannak egymással, és a teremtéssel a maga egészében. Amikor a természetet bántjuk, az emberi lényeket is bántjuk. Ugyanakkor minden teremtménynek megvan a maga belső értéke, amelyet tiszteletben kell tartani. Halljuk meg „a föld kiáltását és a szegények kiáltását is” (uo., 49), és igyekezzünk figyelmesen megérteni, hogyan alapozhatunk meg egy megfelelő és idejében érkező választ.

2. ...mert vétkeztünk

Isten azért ajándékozta nekünk a földet, hogy kímélettel és mértéktartóan műveljük és őrizzük (vö. *Ter* 2,15). „Túlművelni” – azaz rövidlátó és önző módon kizsákmányolni – és nem eléggé őrizni azt: bűn.

A nekünk kedves Bartholomaiosz ökumenikus pátriárka nagy bátorsággal világított rá ismételten és prófétai módon a teremtés ellen elkövetett bűneinkre: „Az, hogy az emberek lerombolják Isten teremtésének biológiai sokféleségét; hogy az emberek veszélyeztetik a föld épségét és hozzájárulnak az éghajlatváltozáshoz, megfosztva a földet természetes erdőségeitől vagy elpusztítva a vizes területeket; hogy az emberek szennyezik a vizeket, a talajt, a levegőt: ezek mind bűnök.”, „A természet ellen elkövetett bűncselekmény” ugyanis „bűncselekmény önmagunk ellen és bűn Isten ellen.”²

Szembesülve azzal, ami otthonunkkal történik, az irgalmasság szentéve „mély belső megtérésre” (*Laudato si'* enciklika, 217) hívhatja a keresztény hívőket, amit a bűnbocsánat szentsége különleges módon is támogat. Ebben a jubileumi évben tanuljuk meg kérni Isten irgalmát a teremtés ellen elkövetett bűnökért, amelyeket mostanáig nem tudtunk felismerni és megvallani; kötelezzük el magunkat, hogy konkrét lépéseket teszünk az ökológiai megtérés útján, ami megkívánja az önmagunkkal, a felebaráttal, a teremtéssel és a Teremtővel szembeni felelősségünk világos tudatosítását (vö. *uo.*, 10; 229).

3. Lelkiismeret-vizsgálat és bűnbánat

Az első lépés egy ilyen úton mindig a lelkiismeret-vizsgálat, amely „hálát és ingyenességet foglal magában, vagyis az Atya szeretetéből kapott világ ajándékként való elismerését, ami következményként ingyenesen lemondó tetteket és nagylelkű cselekedeteket eredményez [...]. Azt a szeretetteli tudatot is magában foglalja, hogy nem a többi teremtménytől elkülönítve létezzünk, hanem gyönyörű egyetemes közösséget alkotunk a világ többi élőlényével. A hívő ember nem kívülről, hanem belülről nézi a világot, és felismeri azokat a kötelékeket, amelyekkel az Atya egybekapcsolt minket az összes élőlényel” (*uo.*, 220).

Ehhez az irgalommal és jósággal teljes Atyához, aki minden egyes gyermekének hazatérésére vár, bátran odafordulhatunk, beismerve bűneinket a teremtéssel, a szegényekkel és a jövő nemzedékekkel szemben. „Abban a mértékben, ahogyan mindannyian okozunk kis

² *Beszéd Santa Barbarában, Kalifornia (1997. november 8.)*

ökológiai károkat”, meg vagyunk hívva arra, hogy elismerjük „a mi – kicsi vagy nagy – részünket a környezet eltorzításában és rombolásában”.³ Ez az első lépés a megtérés útján.

2000-ben, amely szintén jubileumi év volt, elődöm, Szent II. János Pál meghívta a katolikusokat, hogy adjanak elégtételt mind a múltbeli és jelenlegi vallási türelmetlenségért, mind pedig a zsidókkal, a nőkkel, a bennszülött népekkel, a bevándorlókkal, a szegényekkel és a még meg nem születettekkel szembeni igazságtalanságokért. Az irgalmasság jelenlegi rendkívüli szentévében meghívok mindenkit, hogy tegyen ugyanígy. Mint egyének, akik már hozzászoktunk olyan életstílusokhoz, amelyeket akár a helytelenül értelmezett jóléti kultúra erőltet ránk, akár az a „féktelen vágy, [...] hogy többet fogyasszunk, mint amennyire valójában szükségünk van” (uo., 123), és mint egy olyan rendszer résztvevői, „amely »a nyereség minden áron« mentalitását tette uralkodóvá, nem törődve a társadalmi kirekesztéssel vagy a természet pusztításával”,⁴ – bánjuk meg a rosszat, amit közös otthonunknak okoztunk.

Egy komoly lelkiismeret-vizsgálat után, és ezzel a bánattal eltelve megvallhatjuk a Teremtő ellen, a teremtés ellen és testvéreink ellen elkövetett bűneinket. „A Katolikus Egyház katekizmusa úgy láttatja velünk a gyóntatószéket, mint olyan helyet, ahol az igazság szabaddá tesz minket egy találkozás számára.”⁵ Tudjuk, hogy „Isten nagyobb a mi bűnünkénél”,⁶ minden bűnnél, beleértve a teremtés ellenieket is. Meggyónjuk őket, mert megbántuk, és szeretnénk változtatni. Isten irgalmas kegyelme pedig, melyet a szentségben kapunk, segít ezt megtennünk.

4. Irányválttatás

A lelkiismeret-vizsgálat, a bűnbánat és bűneinknek az irgalmomban gazdag Atya előtti megvallása elvezet az élet megváltoztatásának szilárd elhatározásához. Ennek pedig a teremtés iránt felelősebb konkrét viselkedéshez és magatartáshoz kell vezetnie, mint például egy megfontolt műanyag- és papírhasználathoz, a víz, az élelem és az elektromos energia pazarlásának elkerüléséhez, a hulladék szelektív gyűjtéséhez, gondos bánásmóddhoz a többi élőlényel, a közösségi közlekedés használatához és a közlekedési eszközök megosztásához másokkal, és így tovább (vö. *Laudato si'* enciklika, 211). Ne higgyük, hogy ezek az erőfeszítések túl kicsik a világ megváltoztatásához. Az ilyen cselekedetek „olyan jót hoznak létre e földön, amely mindig – ha olykor láthatatlanul is – igyekszik tovaterjedni” (uo., 212), és „olyan prófétai és szemlélődő életstílusra bátorítanak, amely a fogyasztáshoz való ragaszkodás megszállottsága nélkül képes a mélységes öröme” (uo., 222).

Az életválttatás szándékának át kell hatnia azt a módot is, ahogyan saját kultúránk és társadalmunk építéséhez hozzájárulunk. Ugyanis „a természet gondozása olyan életstílus része, amely magában foglalja az együttélés és a közösségalkotás képességét” (uo., 228). A gazdaságot és a politikát, a társadalmat és a kultúrát nem uralhatja rövid távú gondolkodásmód és a közvetlen pénzübeli vagy választási haszonra törekvés. Ellenkezőleg, a legsürgő-

³ I. BARTHOLOMAIOSZ, *Üzenet a teremtésvédelmi imanapra* (2012. szeptember 1.).

⁴ *Beszéd a népi mozgalmak II. világtalálkozóján*, Santa Cruz de la Sierra (Bolívia), 2015. július 9.

⁵ *Harmadik elmélkedés*, Lelkinap a papok jubileuma alkalmából, Szent Pál-bazilika, 2016. június 6.

⁶ *Kihallgatás*, 2016. március 30.

sebben át kell állítani ezeket a törekvéseket a közjó felé, amely magában foglalja a fenntarthatóságot és a teremtéssel való törődést.

Egy konkrét eset az „ökológiai adósság” a világ északi és déli fele között (vö. *uo.*, 51–52). Ennek visszafizetése megkívánná a legszegényebb országok környezeti helyzetével való törődést, olyan pénzügyi forrásokat és technikai segítséget nyújtva nekik, amelyek segítik őket az éghajlatváltozás következményeinek kezelésében és a fenntartható fejlesztés előmozdításában.

Közös otthonunk védelme növekvő politikai konszenzust kíván. E tekintetben elégedettségre adhat okot, hogy 2015 szeptemberében a világ országai elfogadták a Fenntartható Fejlesztési Célokat, és hogy 2015 decemberében megalkották a Párizsi egyezményt az éghajlatváltozásról, amely kitűzi a globális hőmérséklet-növekedés visszafogásának sok erőfeszítést kívánó, de alapvető fontosságú célját. Most a kormányokon a sor, hogy tiszteletben tartsák a vállalt kötelezettségeket, miközben a vállalatoknak is felelősen meg kell tenniük a maguk részét, és a polgárok feladata kikövetelni, hogy mindez megtörténjen, sőt, hogy egyre ambiciózusabb célok felé haladjunk.

Az irányváltoztatás ugyanis azt jelenti, hogy „végletekig tiszteljük az eredeti parancsot: megőrizni a teremtést minden rossztól, mind a saját javunk, mind a többi emberi lény java érdekében”.⁷ Egy kérdés, amely segíthet, hogy ne tévesszük szem elől a célt: „Milyen világot szeretnénk hagyni azokra, akik utánunk jönnek, a gyermekekre, akik most nőnek fel?” (*Laudato si'* enciklika, 160).

5. Az irgalmasság egyik új cselekedete

„Semmi sem egyesít jobban Istennel, mint egy irgalmas tett – akár arról az irgalmasságról van szó, amellyel az Úr megbocsátja bűneinket, akár a kegyelemről van szó, amelyet azért ad nekünk, hogy gyakoroljuk az irgalmasság cselekedeteit az ő nevében.”⁸

Szent Jakab nyomán szólva: „az irgalmasság tettek nélkül önmagában halott. [...] Globalizált világunk változásai miatt az anyagi és lelki szegénység bizonyos formái elszaporodtak: adjunk tehát teret a szeretet fantáziájának, hogy új cselekvési módokat találjunk. Így az irgalmasság útja egyre konkrétábbá válik.”⁹

A keresztény élethez hozzátartozik az irgalmasság hagyományos testi és lelki cselekedeteinek gyakorlása.¹⁰ „Általában egyenként gondolunk az irgalmasság cselekedeteire, és úgy, mint amelyek intézményekhez kötődnek: kórházak a betegeknek, szegénykonyhák az éhezőknek, szállók azoknak, akik az utcán laknak, iskolák azoknak, akiknek oktatásra van szükségük, a gyóntatószék és a lelkivezetés annak, akinek tanácsra és bűnbocsánatra van

⁷ I. BARTHOLOMAIOSZ, *Üzenet a teremtésvédelmi imanapra* (1997. szeptember 1.).

⁸ *Első elmélkedés*, Lelkinap a papok jubileuma alkalmából, Szent Pál bazilika, 2016. június 6.

⁹ *Kihallgatás*, 2016. június 30.

¹⁰ Az irgalmasság testi cselekedetei: az éhezőknek ételt adni, a hajléktalanoknak szállást adni, a ruhátlanokat felöltöztetni, a betegeket és börtönben levőket látogatni, a halottakat eltemetni. Az irgalmasság lelki cselekedetei: a bűnösöket meginteni, a tudatlanokat tanítani, a kétkedőknek jó tanácsot adni, a szomorúakat vigasztalni, a bántalmakat békével tűrni, az ellenünk vétkezőknek megbocsátani, az élőkért és holtakért imádkozni.

szüksége... De ha egységben tekintjük őket, akkor az az üzenetük, hogy az irgalmasság tárgya maga az emberi élet a maga teljességében.”¹¹

Az emberi élet a maga teljességében nyilvánvalóan magában foglalja a közös ház gondozását. Ezért veszem a bátorságot, hogy kiegészítést javasoljak az irgalmasság hét cselekedetének két hagyományos listájához, hozzáfűzve mindkettőhöz *a közös otthonnal való törődést*.

Mint az irgalmasság lelki cselekedete a közös otthonnal való törődés megkívánja „a világ hálás szemlélését” (*Laudato si'* enciklika, 214), amely „lehetővé teszi, hogy minden dolgon keresztül felfedezzünk egyfajta tanítást, amelyet Isten közölni akar velünk” (*uo.*, 85). Mint az irgalmasság testi cselekedete a közös otthonnal való törődés megkívánja „a mindennapi élet egyszerű gesztusait [...], amelyek megtörik az erőszak, a kizsákmányolás és az önzés logikáját [...], és megnyilvánul mindazokban a tettekben, amelyek egy jobb világot igyekeznek építeni” (*uo.*, 230–231).

6. Összegzésként: imádkozzunk!

Bűneink és a rémisztő kihívások ellenére, melyekkel szembesülünk, soha nem veszítjük el a reményt: „A Teremtő nem hagy magunkra minket, sosem fordít hátat szeretettervének megvalósításában, nem bánja meg, hogy megteremtett minket [...], mert végérvényesen egygé vált földünkkel, és szeretete mindig segít, hogy új utakat találjunk” (*uo.*, 13; 245). Különösen szeptember 1-jén, és aztán az év összes többi napján, imádkozzuk:

„Szegények Istene,
segíts, hogy megmentésük azokat,
akik e földön magukra hagyva és elfeledve élnek,
de akik oly értékesek szemedben! [...]
Szeretet Istene,
mutasd meg helyünket ebben a világban,
hogy szereteted eszközei legyünk
minden élőlény számára ezen a földön” (*uo.*, 246).
Irgalmasság Istene,
add meg nekünk, hogy elfogadjuk bocsánatodat,
és továbbadjuk irgalmasságodat egész közös otthonunk számára.
Áldott légy!
Ámen.

A Vatikánból, 2016. szeptember 1.

¹¹ *Harmadik elmélkedés*, Lelkinap a papok jubileuma alkalmából, Szent Pál bazilika, 2016. június 6.